

درآمدی بر

مقررات انتشار نشریات کودکان و نوجوانان

دکتر کاظم معتمدنژاد

دلیل ارتباطی که با موضوع ویژه این شماره پژوهشنامه دارد، انتخاب شده است. گفتنی است که در قانون فرانسه، «نشریات» معنی عام دارد و کتاب را هم دربر می‌گیرد.

خصوص حقوق در دانشگاه‌های ایران و فرانسه تدریس می‌کند و تألیفات متعددی در این حوزه‌ها دارد که از مهمترین و معتبرترین منابع به شمار می‌روند. این بخش از مقاله به

شده است. دکتر کاظم معتمدنژاد را به جرئت می‌توان از معتبرترین متخصصان حقوق ارتباط جمعی در ایران دانست. وی سالهاست که در رشته ارتباطات اجتماعی و به

مطلبی که می‌خوانید، بخشی از مقاله دکتر «کاظم معتمدنژاد» درباره نظام حقوقی مطبوعات، در فصلنامه رسانه (شماره دوم، سال نهم) است که با همکاری دکتر «رؤیا معتمدنژاد» نوشته

۱۸۸۱، از جرائم مورد پیش‌بینی در قانون مصوب ۱۶ ژوئیه ۱۹۴۹ نیز خودداری کنند.

در ماده ۲ قانون اخیر، راجع به محتوای این مطبوعات، چنین پیش‌بینی شده است:

«نشریات ویژه کودکان و نوجوانان نباید

مقررات حاکی بر محتوای نشریات ویژه کودکان و نوجوانان

در فرانسه، مطبوعات مخصوص کودکان و نوجوانان موظفند علاوه بر اجتناب از ارتکاب جرائم پیش‌بینی شده در قانون مصوب ۲۹ ژوئیه

از یک ماه تا یک سال را دربرمی‌گیرند. حتی در برخی موارد، دادگاه می‌تواند برای مدت ۲ ماه تا ۲ سال، انتشار نشریات مرتکب برخی جرائم را معلق کند و در صورت تکرار جرم، علاوه بر جریمه‌های سنگین و مجازات زندان تا مدت ۲ سال، این‌گونه نشریات را به طور موقت یا به طور دائم، از ادامه انتشار محروم سازد.

لازم به یادآوری است که در ماده ۱۴ قانون مصوب ۱۶ ژوئیه ۱۹۴۹ فرانسه، محدودیت‌هایی نیز درباره کلیه نشریات پیش‌بینی شده‌اند و به موجب آن مقام‌های صلاحیت‌دار می‌توانند با توجه به شرایط پیش‌بینی شده در این ماده، راجع به

هیچ‌گونه تصویر، داستان، گزارش، ستون مخصوص و مطلبی، معرف هواداری از تبهکاری، دروغ، دزدی، تبلی، لابی‌گری، نفرت، بی‌بندوباری، یا تمام اعمالی که جنایت و جنحه محسوب می‌شوند یا به نحوی باعث انحراف اخلاقی کودکان و نوجوانان می‌گردند یا سبب تشویش یا تقویت پیشداوری‌های قومی می‌شوند، دربر داشته باشند. آنها همچنین نباید دارای هیچ‌گونه آگهی یا اعلان تجارتي برای نشریاتی که طبیعتاً باعث انحراف اخلاقی کودکان و نوجوانان می‌گردند، باشند.»

بنابراین، نشریات ویژه کودکان و نوجوانان در مقایسه با نشریات دیگر که تنها ملزمند تعدادی

ماده ۲ قانون مطبوعات فرانسه مصوب ۱۶ ژوئیه ۱۹۴۹ می‌گوید: «نشریات ویژه کودکان و نوجوانان نباید هیچ‌گونه تصویر، داستان، گزارش، ستون مخصوص و مطلبی معرف هواداری از تبهکاری، دروغ، دزدی، تبلی، لابی‌گری، نفرت، بی‌بندوباری، یا تمام اعمالی که جنحه محسوب می‌شوند، یا به نحوی باعث انحراف اخلاقی کودکان و نوجوانان می‌گردند یا سبب تشویش یا تقویت پیش‌داوری‌های قومی می‌شوند، دربر داشته باشند.» بنابراین نشریات ویژه کودکان و نوجوانان باید از نظام حقوقی محدودکننده‌تر و سخت‌گیرتری تبعیت نمایند.

انتشار نشریات عمومی مضر برای کودکان و نوجوانان، ممنوعیت‌هایی در نظر بگیرند.

مقررات کمیسیون مأمور نظارت و کنترل نشریات ویژه کودکان و نوجوانان

مطابق ماده ۳ قانون مصوب ۱۶ ژوئیه ۱۹۴۹، یک کمیسیون مأمور نظارت و کنترل نشریات ویژه کودکان و نوجوانان، متشکل از ۲۷ عضو تشکیل شده است که در وزارت دادگستری فرانسه، تشکل

قواعد اخلاقی و از جمله حمایت از خانواده و اخلاق حسنه را رعایت کنند، باید از نظام حقوقی محدودکننده‌تر و سخت‌گیرتر تبعیت نمایند. به طور کلی، برای ارتکاب جرائم مورد پیش‌بینی در زمینه‌های مندرجات نشریات ویژه کودکان و نوجوانان، نسبت به جرائم پیش‌بینی شده درباره مطبوعات معمولی، مجازات‌های سنگین‌تری در نظر گرفته شده‌اند که جریمه‌های نسبتاً سنگین و حبس

ممنوعیت، در معرض دید عموم قرار داده شده‌اند یا وسایلی را که به کمک آنها، برای نشریه مشمول ممنوعیت، آگهی کرده‌اند، توقیف کنند.

در مورد نشریات دوره‌ای ویژه کودکان و نوجوانان، دادگاه نه تنها می‌تواند آنها را به طور موقت یا دائم از انتشار محروم سازد، بلکه می‌تواند این نشریات را برای همیشه تعطیل کند.

ممنوعیتهایی که در فرانسه علیه نشریات ویژه کودکان و نوجوانان، به وسیله وزیر کشور صادر می‌شوند، آثاری نیز به دنبال دارند. از جمله، به موجب ماده ۱۴ قانون یاد شده، «هنگامی که ۳ نشریه دوره‌ای یا غیردوره‌ای منتشر شده به

جلسه می‌دهد، اعضای این کمیسیون که برای مدت ۲ سال به وسیله وزیر دادگستری انتخاب می‌شوند، شامل ۶ عضو از وزارتخانه‌ها، ۴ عضو از پارلمان، ۲ قاضی از دادگاه اطفال، ۳ عضو از مطبوعات تجاری ویژه کودکان و نوجوانان، ۴ عضو از مطبوعات فرهنگی، سیاسی، مذهبی ویژه کودکان و نوجوانان، ۳ عضو از نقاشان و مؤلفان و ۲ عضو از اولیای کودکان و نوجوانان هستند. برای هر کدام از اعضای این کمیسیون، یک عضو علی‌البدل پیش‌بینی شده است و ریاست آن نیز به عهده یکی از قضات شورای دولتی فرانسه است. اختیارات کمیسیون مذکور، اظهار نظر در مورد

مطابق ماده ۳ قانون مصوب ۱۶ ژوئیه ۱۹۴۹ یک کمیسیون مأمور نظارت و کنترل نشریات ویژه کودکان و نوجوانان متشکل از ۲۷ عضو تشکیل شده است که در وزارت دادگستری فرانسه تشکیل جلسه می‌دهد.

وسيلة یک ناشر، در طول مدت ۱۲ ماه متوالی، مشمول دو ممنوعیت از ممنوعیتهای پیش‌بینی شده قرار گرفته باشند، هیچ نشریه چاپ شده یا هیچ نشریه تحویل شده مشابه متعلق به همان ناشر، به مدت ۵ سال نمی‌تواند، پیش از تحویل سه نسخه از آن به وزارت دادگستری و نیز گذشت سه ماه از این تحویل، به معرض فروش گذاشته شود.» در کشور هند هم براساس «قانون نشریات مضر برای افراد جوان» مصوب ۲۸ دسامبر ۱۹۵۶، مقررات محدودکننده‌ای راجع به نشریات ویژه کودکان و نوجوانان، اعمال می‌گردند.

تاکنون در ایران مقررات خاصی در مورد نشریات کودکان و نوجوانان تدوین و تصویب نشده است. شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۶۷ ضمن تصویب «آیین‌نامه مربوط به اهداف و سیاستها و ضوابط نشر کتاب آبر ضرورت

کسب اجازه ورود نشریات خارجی ویژه کودکان و نوجوانان به فرانسه، پیشنهاد اقدام برای بهبود و اصلاح نشریات ویژه کودکان و نوجوانان، هشدار به نشریات ویژه کودکان و نوجوانان که قانون را رعایت نمی‌کنند و اطلاع موارد تخلف به مأموران صلاحیت‌دار در صورت بی‌نتیجه ماندن هشدار یاد شده را، در بر می‌گیرند.

باید خاطر نشان ساخت که مجازاتهای عدم رعایت ممنوعیتهای مورد پیش‌بینی در قانون مصوب ۱۶ ژوئیه ۱۹۴۹ فرانسه، از اهمیت فراوانی برخوردارند. مطابق این قانون، اگر نشریه‌ای که علیه آن حکم ممنوعیتی صادر شده است، ممنوعیت را رعایت نکند، مسئول آن به یک ماه تا یک سال حبس و جریمه‌های نقدی مجازات می‌شود. حتی پیش از هر نوع تعقیبی، مأموران پلیس قضایی می‌توانند نشریاتی را که با وجود

در فرانسه، حتی پیش از هر نوع تعقیبی، مأموران پلیس قضایی می‌توانند نشریاتی را که با وجود ممنوعیت، در معرض دید عموم قرار داده شده‌اند یا وسایلی را که به کمک آنها، برای نشریهٔ مشمول ممنوعیت، آگهی کرده‌اند، توقیف کنند.

تبصرهٔ ۲- نظارت هیئت نظارت مزبور، از حیث شکل و محتوای کتب کودکان و نوجوانان و انطباق آنها با فرهنگ اسلامی و ایرانی و اصول تربیتی خواهد بود و این نظارت باید قبل از چاپ و نشر کتاب انجام گیرد.

تبصرهٔ ۳- نظارت هیئت مزبور بر طبق آیین‌نامه‌ای انجام خواهد گرفت که این هیئت تهیه خواهد کرد و به تأیید وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی خواهد رسید. این آیین‌نامه باید ناظر بر صورت و مادهٔ کتب کودکان و نوجوانان باشد که مجریان با آن بتوانند محتوای این کتب را قبل از چاپ و نشر، با فرهنگ اسلامی و ایرانی و اصول صحیح تربیتی تطبیق دهند.

«هیئت نظارت بر نشر کتابهای کودکان و نوجوانان» که در سال ۱۳۷۳ براساس مصوبهٔ یاد شدهٔ شورای عالی انقلاب فرهنگی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تأسیس شده است، آیین‌نامهٔ خاص این هیئت، راجع به هدایت، نظارت و حمایت در زمینه کتابهای مذکور و همچنین ضوابط چاپ و نشر آنها را تدوین و تصویب کرده است. اما چگونگی فعالیتهای و اقدامات آن مشخص نیست.

تأسیس هیئت نظارت بر نشر کتابهای کودکان و نوجوانان» تأکید کرده است که می‌تواند مبنای توجه به وضع قانون ویژه‌ای دربارهٔ نشریات دوره‌ای و غیردوره‌ای مخصوص کودکان و نوجوانان قرار گیرد.

مادهٔ ۵ آیین‌نامهٔ یاد شده، راجع به هیئت نظارت بر نشر کتابهای کودکان و نوجوانان، چنین پیش‌بینی کرده است:

«نظر به حساسیت و جنبه‌های خاص کتابهای کودکان و نوجوانان، هیئت ویژه‌ای به نام هیئت نظارت بر نشر کتابهای کودکان و نوجوانان متشکل از حداقل پنج تن از افراد صاحب‌نظر و آگاه به امور تربیتی (از دیدگاه اسلامی) و مسائل خاص کتابهای کودکان و نوجوانان تشکیل خواهد شد. این افراد را وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از میان صاحب‌نظران و نویسندگان کتابهای کودکان و نوجوانان و اشخاص آگاه به مسائل تربیتی در اسلام، انتخاب و جهت تصویب به شورای فرهنگ عمومی معرفی خواهد کرد.

تبصرهٔ ۱- حداقل یکی از اعضای هیئت باید از میان صاحب‌نظران و اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان باشد.